

Rad naučnih ustanova upotpunjuje sadržaj dubrovačkog turizma

Prof. Stjepan Kastropil

U nizu objekata, kadrih da privuku pažnju i zanimanje posjetilaca jednog grada, naučne ustanove, kao muzeji, biblioteke, arhivi i razni instituti, zapremaju posebno mjesto. Naročito, kad se radi o gradu s velikom naučnom i kulturnom tradicijom, kao što je Dubrovnik, koji, osim toga, posjećuju ljudi sa svih točaka zemljine kugle, među kojima i intelektualci s mnogostranim i veoma razvijenim intelektualnim radoznalostima. Takve obično nije u stanju potpuno zadovoljiti ni raspjevana dubrovačka priroda, ni jedinstveni sklad između dubrovačkih pejzaža i arhitektonskih spomenika, koje oni uokviruju, pa čak ni najmodernije opremljeni lokali za provod. Pored svega toga oni traže i nešto drugo: intelektualni doživljaj. Drugim riječima: žele da nešto nauče o kraju i ljudima, koje posjećuju, o njihovoj prošlosti i civilizaciji; osjećaju potrebu da dožive ono tipično, specifično, narodno i narodsko, što naš kraj nosi u svojoj prošlosti i sadašnjosti. Sve to prvenstveno treba da im pruže naučne ustanove. Postavlja se pitanje kako i u kojoj mjeri.

Malo će biti među dubrovačkim inozemnim gostima onih, koji će zasjesti u naš arhiv, biblioteku ili muzeje i tu naučno raditi. Ali to ne znači, da ih ne će, na primjer, zanimati organizacija naučnog rada u tim ustanovama, rezultati toga rada, pojedine vrijedne kolekcije i zbirke rariteta, koje one posjeduju, i slično.

Prva naučna ustanova, koju manje više svaki turist bez razlike posjećuje, jest muzej. Zato naši muzealci moraju uložiti mnogo truda i inencije u što bolju organizaciju rada s posjetiocima, bilo pomoću specijaliziranog osoblja s poznavanjem stranih jezika, bilo uz pomoć kratkih, ali iscrpnih i točnih, korektno na stranim jezicima formuliranih legendi uz sve značajnije eksponate. Na sve muzealne raritete, kao i uopće na postojanje, rad i rijetkost i ostalih naučnih ustanova, morao bi već posjetioce upozoravati tiskani vodič kroz grad i njegove znamenitosti. Ali dok u drugim zemljama postoje čak i specijalni tiskani vodiči kroz znamenite muzeje i zbirke, mi još nemamo dobrog općeg vodiča ni na našem ni na stranim jezicima. Postojeći vodiči, sumarni, nepregledni, suhoparni i formom dosta neugledni, ne mogu — naime — pružiti posjetiocu potpune, sasvim pouzdane i pregledno sredene materijalne podatke o Gradu, a kamo li ga uvesti u čarolije dubrovačke prirode, svu čudesnost Dubrovnik kao historijskog, političkog i kulturnog fenomena.

Pored muzeja, bogatstvo arhivskih dokumenata pohranjenih u Sponzi, dragocien izvor za našu narodnu, a djelomično i za opću evropsku političku i diplomatsku historiju, kadro je privući pažnju i intelektualnu radoznalost dubrovačkih gostiju. I o njemu malo i nedorečeno go-

vore naši tiskani vodiči. Razumije se; sam arhivski materijal, koji, općenito govoreći, ne može biti predmetom pojedinačnog ni kolektivnog razgledanja, ne može biti direktno korišten u turističko-propagandne svrhe. Samo ljudi od nauke, a takvih ima i među domaćim i među inozemnim gostima Dubrovnik, mogu, uz dozvolu uprave i pod nadzorom arhivskih službenika, njime manipulirati i naučno ga koristiti. Potrebno je samo, da naša turistička propaganda bude usmjerena i u ovom pravcu i da, putem vodiča i drugih propagandnih edicija, inteligentno i nenametljivo podstakne njihovu istraživačku radoznalost. Nije ni potrebno isticati kakav moralni kapital za Dubrovnik znači svaki naučan rad izrađen na temelju izvora, koje on čuva u svojim naučnim ustanovama, pogotovo ako je objavljen u inozemstvu i na stranim jezicima. Moralni kapital, iako ne u istom smislu, Dubrovnik stiče i posjetom najobičnijeg turista dobro uređenoj permanentnoj izložbi arhivskih dragocjenosti: starih zakonskih knjiga, povelja i isprava. Nesumnjivo, da nakon nje on stvara pojam o važnosti i bogatstvu same ustanove i da mu biva jasnija uloga Dubrovnik u političkim i kulturnim zbivanjima prošlosti. S obzirom na propagandno i — da tako kažem — didaktično, odgojno djelovanje na posjetioce ovakvih izložbi, mišljenja smo, da bi se, uz permanentnu izložbu arhivskih rariteta, mogla povremeno, bilo u sklopu Ljetnih igara, bilo izvan njih, upriličiti izlaganja zanimljivost i vrijednog arhivskog materijala iz određenih historijskih epoha i u vezi s obljetnicama važnih historijskih zbivanja i prošlosti Grada ili djelovanja ličnosti, koje su u toj prošlosti igrale istaknutu ulogu. Ovakove povremene izložbe vrlo su uobičajene u drugim zemljama (na primjer izložbe u sjedištu Archives Nationales u Parizu). One bi uvelike pridonijele atraktivnosti dubrovačkog turizma prema vani, a unutar zemlje bi pojačale interes za dubrovačku prošlost.

Uporedo s arhivom te raznim naučnim institutima, koje Dubrovnik posjeduje, a koji su, iako skorog postanka, dali već vrijednih naučnih rezultata, važnu ulogu u buđenju i održavanju interesa za Dubrovnik, njegovu prošlost i sadašnjost, igraju i biblioteke. Ovdje ubrajam i posudbene knjižnice, kojih se uloga ne smije podcijeniti. Lektira je — naime — osvježanje duha i ona se savršeno uklapa u svaki program odmora i raznodne. Kulturni čovjek je se zato ne odriče nikada. On većinom sobom nosi, kao neophodan pribor ugodnog življenja, izvjestan broj knjiga, a kad ih pročita, traži novo štivo u sredini, u kojoj privremeno boravi i obraća se posudbenim knjižnicama. Tu će, ako je naš sunarodnjak, naći dosta obilan izbor i stručan savjet. Ali inozemcu naše posudbene biblioteke mogu malo pružiti. Niz starih, raskupusanih, neaktuel-

nih romana s polica nekadašnje Gradske biblioteke i posudbenog odjela prijašnje knjižare Jadrana, nad kojima su još prije rata ubijali dosadu stotine inozemnih turista, i ništa drugo. Istina: postoji u Dubrovniku i jedna, suvremenim izdanjima na francuskom jeziku dobro opskrbljena knjižnica, vlasnost nekadašnjeg Društva prijatelja francuskog jezika, ali još uvijek stoji naslagana u sanducima, u koje ju je zbila naredba ustaške policije, jer nema podesnog lokala za njezin smještaj.

Što se pak tiče biblioteka naučnog karaktera, njih u našem gradu, uključivši tu i Cavtat, ima četiri. Dvije su od njih samostanske i već samim tim specifičnog karaktera i teže pristupačne javnosti. Za žaljenje je, što biblioteka franjevačkog samostana nema stalnog i stručnog bibliotekara, koji bi dovršio tek započeti posao na središnju i naučnoj obradi velikog rukopisnog bogatstva, koje ona krije. Posjet njezinih prostora, iako ga klauzura ograničava, i razgledanje bogato iluminiranih koralnih i liturgijskih knjiga iz Srednjeg vijeka, koje su tu izložene, treba da bude na programu svakog organiziranog posjeta gradskim znamenitostima, kao jedno od važnih sredstava za upoznavanje naših gostiju s kulturnim stremljenjima i dostignućima dubrovačke prošlosti. Ista je stvar i s posjetom Bogišićevoj biblioteci u Cavtatu. Malo se pažnje u vodičima i prigodom organizacije kolektivnih izleta u Cavtat i njegovu okolinu posvećuje ovoj važnoj ustanovi, koja, uz zbirku bakroreza zamjerne vrijednosti i rijetkosti, više dragocjenih rukopisa, posjeduje i jedinstvenu zbirku jugoslavenskih i slavenskih inkunabula, kakovu je teško naći i u inozemnim bibliotekama s milijunskim knjižnim fondom. Dopušteno je gajiti nade, da će sada, pod administrativnim i stručnim nadzorom Jugoslavenske akademije, biti stvoreni mnogo bolji uslovi za rad u njoj naših i stranih naučnih radnika, nego što su do sada postojali, i da će interni bibliotetski rad krenuti s mrtve točke u pravcu moderne katalogizacije knjižnog fonda i naročito izrade stručnog kataloga, koji je jedan od bitnih uslova za naučno korištenje Biblioteke. Nepotrebno je isticati koliko će time Cavtat turistički dobiti, koliko već sada turistički znači zahvaljujući toj ustanovi i drugim ustanovama naučno-umjetničkog karaktera, koje su mu njegovi veliki sinovi Bogišić, Bukovac i Račić namijeli. Na primjeru Cavtata, koji bez tih ustanova ne bi ni izdaleka turistički značio ono što znači danas, potvrđuje se najbolje, koliko se turizam jednog područja sadržinski bogati postojanjem na njemu naučnih i kulturnih ustanova, i kako se njihov rad, na prvi pogled dijametralno oprečan, može da upotpunjuje i poklapa s radom turističkih ustanova.

Dubrovačkoj Naučnoj biblioteci pripada nezavidan zadatak, da na sebe primi najveći broj

dodira s našom kulturom inozemnih gostiju Dubrovnik. Velim nezavidan, jer ustanova, koja za nabavu knjiga i rukopisa raspolaže s budžetom od samih 50.000 dinara godišnje, kojoj je suđeno da drži na policama nekatalogiziran dvo-trećinski dio svog knjižnog fonda, jer na svakog od njezinih stručnih službenika otpada oko 35.000 svezaka (što je valjda unikum u bibliotekarstvu), ne može uspješno obavljati taj zadatak. Usprkos tome, ona nastoji, kolikogod može da zadovolji svačiju intelektualnu radoznalost, a ta nije često ni malena ni jednostavna. Velika je — naime — potražnja, naročito od turista iz inozemstva, za naučnom dokumentacijom o Dubrovniku. Traže se često najspecijalnija djela (kao, na primjer, prošle godine rasprave o geologiji Dubrovnik) na stranim jezicima, koja ne postoje, ili, ukoliko i postoje, njih Biblioteka, zbog skučenih kredita, nije u stanju nabaviti. Ipak i u ovakvim okolnostima mnogi je strani posjetilac razgledajući raritete ove ustanove, naročito inkunabule i rukopise, i slušajući na svom jeziku objašnjenja o veličini kulturne prošlosti Dubrovnik, ponio sobom točniju predodžbu o gradu, u kojem je boravio. Da bi ta predodžba bila što potpunija, Biblioteka namjerava priređivati, u okviru Ljetnih igara, retrospektivne bibliografske izložbe. Kao prva je zamišljena, ako se dođe do dovoljnog broja vitrina, izložba stare dubrovačke knjige. Slijedile bi onda izložbe rukopisa, dubrovačkog tiskarstva, dubrovačke periodičke štampe i, povrh svega, izložbe rukopisa, knjiga i eventualnog muzealnog materijala u vezi s pojedinim znatnijim piscima Dubrovnik, starijim i novijim. Ovakvim radom, kao i radom ostalih dubrovačkih naučnih ustanova, o kojemu je već bilo riječi, dubrovački bi turizam, koji ne smije imati samo komercijalni, već — u neku ruku, — s obzirom na nepoznanicu, koju još uvijek Dubrovnik predstavlja u stranom svijetu, i propagandno-misijski karakter, dobio mnogo na unutarnjoj sadržini.

Dubrovačka nauka i ustanove, u kojima se ona obrađuje, tumači i stvara, i turizam mogu i moraju da se upotpunjavaju suradnjom. Na to ih već upućuje i činjenica, da su, što je možda unikum u svijetu, najljepše, arhitektonski najskladnije i historijski najznačajnije dubrovačke građevine danas hramovi nauke. Dvor, Tvrđava Sv. Ivana, divna palača Sorkočević-Dorđić i druge simbolički povezuju nauku s turističkom atraktivnošću i rječito govore o potrebi suradnje i međusobnog potpomaganja.